

MAASEUDUN SIVISTYSLIITTO ry
Pohjois-Suomen aluekeskus
Isokatu 19 B 14
90100 OULU
paula.ylisela@mssl.fi
0400-377155

LOPPURAPORTTI
1.2.2003-30.12.2004

IHANAISET – ITSENSÄ HALLITSEVAT NAISET –hanke

HANKKEEN NIMI: IHANAISET – Itsensä hallitsevat naiset –hanke

HANKENUMERO: Nouseva Rannikkoseutu 9285
Viisari 10754

HANKKEEN TOTEUTTAJA: Maaseudun Sivistysliitto ry
Pohjois-Suomen aluekeskus
Isokatu 19 B 14
90100 OULU

HANKKEEN JOHTAJA JA
YHTEYSHENKILÖ: Paula Yliselä
Maaseudun Sivistysliitto ry
Eerikinkatu 28
00180 HELSINKI

SUUNNITELTU TOTEUTUSAIKA:
Nouseva Rannikkoseutu 1.2.2003-28.2.2005
Viisari 1.2.2003-28.2.2005

TOTEUTUNUT TOTEUTUSAIKA:
Nouseva Rannikkoseutu 1.2.2003-31.12.2004
Viisari 1.2.2003-31.12.2004

RAPORTOINTIAJANJAKSO,
LOPPURAPORTTI:
Nouseva Rannikkoseutu 1.2.2003-31.12.2004
Viisari 1.2.2003-31.12.2004

1. TOTEUTUSALUE JA KOHDERYHMÄ

Hanketta on toteutettu kahdella LEADER+ -alueella: Oulun läänissä Nousevan Rannikkoseutu ry:n alueella, johon kuuluvat Hailuodon, Tyrnävän, Limingan, Rantsilan, Lumijoen, Siikajoen, Raahen, Ruukin, Vihannin ja Pyhäjoen kunnat ja pohjoisessa Keski-Suomessa Maaseudun Kehittämisyhdistys Viisari ry:n alueella Saarijärven, Viitasaaren seutukunnat ja Äänekosken maaseutualueet, johon kuuluvat Kannonkosken, Karstulan, Kinnulan, Kivijärven, Kyyjärven, Pihtiputaan, Pylkönmäen, Saarijärven, Viitasaaren ja Äänekosken maaseutualueen kunnat.

Hankkeen kohderyhmänä on ollut maaseudulla asuvat naiset. Tiedotuksellisena kohderyhmänä on ensisijaisesti ollut Oulun ja Keski-Suomen Maa- ja kotitalousnaiset ja Maataloustuottajat. Näiden lisäksi Oulun ja Keski-Suomen Martat, Keskustanaiset ja Vesaiset.

2. HANKKEEN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

Maaseudulla tarvitaan ihmisiä, jotka voivat hyvin. Naisten ympärille rakentuu perhe, vahvan naisen ympärille rakentuu vahva perhe. Naisilla on ollut kautta aikojen kykyä ja halua selviytyä murroksesta toiseen. Naisilta löytyy osaamista, josta paljon on käyttämättä.

Yhteisössä toimiessaan ihminen tunnistaa tietonsa, taitonsa ja persoonallisuutensa. Lisääntynyt itsetuntemus voi auttaa löytämään uusia ratkaisuja. Toteuttamiseen tarvitaan unelmia, rohkeutta, ennakkoluulotonta asennetta ja keinoja.

Hankkeen tarkoituksena on ollut lisätä maaseudun naisten valmiuksia toteuttaa, tiedostaa ja ilmaista itseään rohkeasti ja jämäkästi sekä henkilökohtaisessa elämässä että erilaisten yhteisöjen jäsenenä.

3. HANKKEEN TOIMINTAKERTOMUS

3.1. Toteutus 1.2.-30.6.2003

Hanketta alettiin markkinoida tiedotteen ja saatekirjeen muodossa maaliskuussa Maa- ja kotitalousnaisille, Maataloustuottajille, Vesaisille ja Keskustanaisille Oulun läänissä ja pohjoisen Keski-Suomen alueella.

Hanketta on esitelty yhteistyötahojen järjestämissä 11 tilaisuudessa. Yhteyksiä on otettu myös puhelimitse ja sähköpostitse yhteistyötahojen toimijoihin hankkeen alueella.

Hankkeesta on tiedotettu Oulun läänissä Nousevan Rannikkoseudun toiminta-alueella kuntatiedotteiden kautta kaikissa muissa kunnissa lukuun ottamatta Raahen, Tyrnävän ja Liminkaa. Kyseiset kunnat on hoidettu maksullisilla ilmoituksilla (Raahen alueella Raahen seutu-lehdessä, Tyrnävän ja Limingan alueella Rantalakeus-lehdessä).

Pohjoisen Keski-Suomen alueella markkinointia on hoidettu kuntatiedotteella Kannonkoskella, Pylkönmäellä, Kinnulassa ja Kivijärvellä. Lehti-ilmoitukset olivat Viiden kunnan Sanomissa, Kotiseudun Sanomissa, Viitasaaren Sanomissa, Sampo-lehdessä ja Sisä-Suomen lehdessä.

Hankkeen esitteen graafisesta suunnittelusta ja taitosta pyydettiin Oulun alueelta kolme tarjousta: MainosAteljee-AR, Mainonnan Työmaa ja Mainostoimisto Ilmiantajat. Näistä valittiin esitteen graafiseksi suunnittelijaksi ja taittajaksi MainosAteljee-AR halvimman tarjouksen tehneenä. MainosAteljee-AR pyysi tarjoukset kolmelta painotalolta sopimuksemme mukaan keskusteltuaan kanssamme seuraavilta painotaloilta: Oulun Tyypit, Oulun Painotuote ja Suomenmaa Oy. Painopaikaksi valittiin Suomenmaa Oy halvimman tarjouksen tehneenä.

Hankevetäjän paikka oli ajalla 5.-19.2.2003 avoinna Työvoimatoimiston www-sivuilla osoitteessa www.mol.fi tehtävänimikkeellä hankevetäjä.

Hakemuksia tuli 10 kpl, joista hankevetäjäksi valittiin molemmille LEADER+-alueille Tiina Nissinen-Nuhi.

Hankkeen sisältöä muokattiin kevään aikana 5.2., 19.2., 24.-25.4. ja 15.5.2003 suunnitteluryhmässä, johon kuului Maaseudun Sivistysliitosta Varpuliisa Korpivaara, Anna-Liisa Knuuti, Leena Kuhno, Eija Sipiläinen ja Tiina Nissinen-Nuhi. Suunnittelun tuloksena tuli koulutusohjelmasta loogisesti etenevä kokonaisuus. Yksittäiset koulutusjaksot tukivat toinen toistaan niin, että hankkeesta tuli eheä kokonaisuus, joka tuki yksittäisen osallistujan henkilökohtaista kehittymistä. Samassa suunnitteluryhmässä käytiin myös läpi ryhmäohjaajakoulutuksen sisältöä ja koulutuksen kokonaissuunnittelua 26.5.2003.

Koulutusjaksot jaettiin kolmeen osaan: 1) tiedostaa itsensä (Itsetuntemus ja henkinen kasvu, kulttuuri ja identiteetti), 2) ilmaisee itsensä (oman tavoitteen asettaminen ja toiminnan suunnittelu, vuorovaikutus ja neuvottelutaito) ja toteuttamalla itseään (yrittäjäyys ja verkostoituminen, aktiivinen kansalainen). Koulutusjaksoista rakentui portaat, joita nousemalla rakentuu rohkea ja jämässä nainen.

Koulutusjaksojen kouluttajien löytämiseksi laitettiin ilmoitukset lehtiin 21.5.2003 sekä Keski-suomalaiseen että Kalevaan. Tarjousten jättöpäivä oli 5.6.2003. Koulutustarjouksia tuli kaikkiaan 44 kpl.

Internet-sivut on luotu Maaseudun Sivistysliiton www-sivuille osoitteeseen www.msl.fi/ihanaiset.

Kannonkoskella Piispalassa pidettiin 29.4.2003 Ihanaiset –hankkeen yhteistyökokous, johon osallistui Maa- ja kotitalousnaisten Keski-Suomen piirikeskuksesta toiminnanjohtaja Anna-Maija Nieminen, Viisarista toiminnanjohtaja Arja-Leena Halonen, MSL:stä toiminnanjohtaja Paula Yliselä ja Tiina Nissinen-Nuhi. Kokouksessa käsiteltiin yhteistyötä pohjoisen Keski-Suomen osalta mm. osallistujien rekrytoinnissa. Kokouksen jälkeen samassa paikassa oli illalla avoin tilaisuus, jossa esiteltiin ja markkinoitiin Ihanaiset –hanketta.

Ohjausryhmän ensimmäinen kokous oli 9.6.2003 Maatalon kokoushuoneessa Jyväskylässä.

Osallistujia oli ilmoittautunut 30.6.2003 mennessä Oulun läänissä Nousevan Rannikkoseudun alueella 11 naista ja pohjoisen Keski-Suomen Viisarin alueella 9 naista.

Käytetystä työajasta on tehty tuntikirjanpito. Tiina Nissinen-Nuhille kertyi 1.2.-30.6.2003 Nouseva Rannikkoseudulle 27 työpäivää ja Viisarille 27 työpäivää.

3.2. Toteutus 1.7.–31.12.2003

Hankkeen markkinointia jatkettiin aina heinäkuun loppuun 2003 saakka. Hanketta markkinoitiin Maaseudun Sivistysliiton osastolla Farmari-messuilla Oulussa heinä- ja elokuun vaihteessa.

Hankkeen markkinointia jatkettiin lähettämällä esitettä saatekirjeineen sekä Viisarin toiminta-alueelle että Nousevan Rannikkoseudun toiminta-alueelle mm. kirjastoille, Maa- ja kotitalousnaisille, Keskustanaisten osastoille sekä Vesaisille. Lehti-ilmoituksia julkaistiin Oulun läänissä 4 lehdessä ja pohjoisen Keski-Suomen osalta 4 lehdessä.

Hankkeen sisältöjä ryhmätoiminnan koulutuksen osalta suunniteltiin 13.8.2003. Suunnittelussa olivat mukana hankevetäjä Tiina Nissinen-Nuhi, Anna-Liisa Knuuti, Leena Kuhno ja Eija Sipiläinen.

Ilmoittautuneita hankkeeseen 1.9.2003 oli Nousevan Rannikkoseudun alueella 18 henkilöä ja Viisarin alueella 16 henkilöä. Lähikoulutusjaksojen lähestyessä tuli peruutuksia.

Nousevan Rannikkoseudun toiminta-alueen Ihanaisille ensimmäinen lähikoulutusjakso järjestettiin Tyrnävällä Hannuksen pirtissä 13.–14.9.2003. Osallistujia oli 11 henkilöä. Koulutuksen aiheena oli Tunnista itsesi, tiedosta mahdollisuutesi – Itsetuntemus ja henkinen kasvu. Kouluttajana toimi KM, toimitusjohtaja Eija Keränen, Operosus Oy:stä.

Viisarin toiminta-alueen Ihanaisille ensimmäinen lähikoulutusjakso järjestettiin Kannonkoskella, Luonto-, nuoriso- ja matkailukeskus Piispalassa 20.–21.9.2003. Osallistujia oli 10 henkilöä. Koulutuksen aiheena oli Tunnista itsesi, tiedosta mahdollisuutesi – Itsetuntemus ja henkinen kasvu. Kouluttajan toimi KM, toimitusjohtaja Eija Keränen, Operosus Oy:stä.

Seuraava lähikoulutusjakso Löydä juuresi, hyödynnä historiasi – Kulttuuri ja identiteetti 11.–12.10. 2003 Pyhäjärvellä Maatilamatkailupaikka Verkkorannassa oli yhteinen kummallekin toimintaryhmän Ihanaisille. Osallistujia oli 15 henkilöä, Viisarin alueelta 6 henkilöä ja Nousevan Rannikkoseudun alueelta 9 henkilöä. Kouluttajana toimi kirjailija-kouluttaja Eija Jaakola.

Hankkeen kaksi osallistujaa (Maija Pitkänen ja Heli Ristola) ja hankevetäjä Tiina Nissinen-Nuhi osallistuivat Osaava Nainen – messuille Turussa 24.–25.10.2003. Messuilta haettiin ideoita yrittämiseen ja tuotekehittelyyn keskustelemalla mahdollisimman monen yrittäjän kanssa heidän ideastaan ja niiden syntymisestä. Matkan järjesti Pohjois-Suomen koulutuskeskus. Tunteja kertyi yhteensä 16 tuntia ja ne kirjattiin tutustumiskäynteihin Nousevan Rannikkoseudun alueelle.

Ryhmätoiminnan ensimmäinen koulutus pidettiin Nousevan Rannikkoseudun alueella 29.10.2003 Helmen Pirtissä, Limingassa. Osallistujia oli 10 henkilöä. Kouluttajan toimivat Anna-Liisa Knuuti ja Tiina Nissinen-Nuhi. Vastaava koulutus pidettiin Viisarin alueella 10.11.2003 Saarijärvellä ravintola A la Kerran kabinetissa. Osallistujia oli 5 henkilöä. Kouluttajina toimivat Leena Kuhno ja Tiina Nissinen-Nuhi.

”Minusta se lähtee” 1-jakso pidettiin 15.–16.11.2003 Wiikin kartanossa Viitasaarella. Koulutus oli yhteinen kummallekin toiminta-alueelle eli Viisarille ja Nousevalle Rannikkoseudulle. Kouluttajana toimi Mertzi Bergman, Innotiimi Oy:stä. Osallistujia oli 19 henkilöä, Viisarin alueelta 8 henkilöä ja Nousevan Rannikkoseudun alueelta 11 henkilöä. Koulutuksen aikana jokainen osallistuja sai välineitä oman tavoitteen asettamiseen ja toiminnan suunnitteluun ja opetteli näiden ”välineiden” käyttöä konkreettisesti harjoitusten kautta omaa hankettaan varten. Kaikille ei omakohtainen hanke ollut vielä tässä vaiheessa selvä.

Minusta se lähtee, 1-jakso Wiikin kartanossa Viitasaarella, tuotti seuraavia hankesuunnitelmia:

Nousevan Rannikkoseudun alue:

- Ammatillinen kasvu/kulttuurituottaja: verkostoituminen ja markkinointi
- Kulttuuriyrittäjä ”Tarinatähti”: yrityksen perustaminen ja markkinointi
- Hyvä elämä/hiljaisuutta – oppisi kiinnostumaan rutiineista ja oppisi sanomaan ei.
- Elämän kokonaisvaltaisuuden löytäminen/työn kautta mahdollisuuksia/elämäntapa-
asia: luontaishoitajaksi valmistuminen
- Autismiyksikkö Tupokselle ja hyvän elämän kartoitus omassa elämässä
- Ihmisen henkinen kasvu ja hyvinvointia
- Henkinen hyvinvointi
- Oman elämän hallinta/yksilö ja perhe
- Yrittämisen uudet tuulet – haetaan yrittämiseen uusia näkökulmia
- Hevosterapia

Viisarin alue:

- Keski-ikäisten liikuntaryhmän perustaminen ja vetäminen
- Kyläharakka – organisoijana ja kokoojana vanhusväen sosiaalisen elämän aktivoijana ja vanhusväen etuuksien selventäminen
- Oman elämän hallinta
- Ikkuna kotiseutuun – opaskierrokset Saarijärvelle
- Paikallisen identiteetin vahvistaminen/tarinoita pienistä kylistä
- Mausta elämyksiä – yrittäminen
- Läheisriippuvuus – naisteemaryhmät
- Verhoiluyrittäjä

Ryhmätoiminnan koulutuksessa tuli näiden lisäksi esille myös Turvesaunan rakentaminen Rantsilaan ja Perhekoulu vanhemmille ja lapsille.

Ihanaiset -hankkeeseen rakennettiin verkkoympäristö Maaseudun Sivistysliiton www-sivuille. Verkkoympäristö on kaksiosainen ja koostuu kaikille tarkoitetusta julkisesta informatiivisesta osiosta ja hankkeen osallistujille tarkoitetusta käyttäjätunnuksella varmennetusta informatiivisesta osiosta. Julkisessa osiossa kerrotaan hankkeen yleiset asiat mm. koulutusohjelma, kuka vastaa, rahoittajat ja ilmoittautumislomake. Hankkeen osallistujille tarkoitettu osio sisältää koulutusaikataulun ajankohtineen, kouluttajineen ja koulutuspaikkoineen, opintomateriaalikoosteet, etätehtävät, keskustelukanavan, viestijärjestelmän ja Chat -istunnot. Keskustelukanavalla käytiin keskustelua mm. seuraavista aiheista: oma esittely, koulutusviikonlopun annin pohdiskelu, vinkit lisämateriaalista lähijaksojen aiheeseen ja tulevien koulutusjaksojen ajankohdat.

Syksyn aikana suunniteltiin keväälle 2004 Chat -istuntoja pidettäväksi kerran kuukaudessa. Osallistujat olivat syksyn 2003 aikana opetelleet käyttämään verkkoympäristöä ja seuraava askel oli ohjatut Chat-istunnot verkossa joka toinen viikko. Aiheet valittiin ajankohtaisuuden tai lähiopetusjaksojen sisällöstä nousseista teemoista.

Tuntikirjapidon mukaan työpäiviä kertyi 1.7.–31.12.2003 välisenä aikana Nousevalle Rannikkoseudulle 32,75 päivää ja Viisarille 32,75 päivää.

3.3. Toteutus 1.1.–30.6.2004

”Minusta se lähtee” 2-jakso pidettiin 14.–15.2.2004 yhteinen lähikoulutusjakso Kestilässä, Maalaiskartano Pihkalassa. Osallistujia oli kaikkiaan 17 henkilöä. Kouluttajana toimi Mertz Bergman, Innotiimi Oy:stä. Koulutuksessa käytiin läpi jokaisen osallistujan hankesuunnitelmat. Erilaisin menetelmin haettiin suunnitelmiin ns. heikkoja kohtia ja sen jälkeen ratkaisuja näihin heikkoihin kohtiin.

Nousevan Rannikkoseudun alueella ryhmätoiminnankoulutuksen 1-jakso järjestettiin 6.3.2004 MSL:n Pohjois-Suomen aluekeskuksessa sellaisille osallistujille, jotka eivät syksyllä päässeet mukaan tai olivat tulleet mukaan vasta kevät puolella. Osallistujia oli 3 henkilöä. Kouluttajana oli hankevetäjä Tiina Nissinen-Nuhi.

Vastaava koulutus oli tarkoitus pitää 28.2.2004 Saarijärvellä, mutta ilmoittautuneita oli vain 1 henkilö, joten se peruttiin.

Ryhmätoiminnan koulutuksen 2-jakso pidettiin Viisarin alueella 13.–14.3.2004 Saarijärvellä Lomakeskus Rauhalassa. Osallistujia oli 5 henkilöä. Vastaava koulutus järjestettiin Nousevan Rannikkoseudun alueella 20.–21.3.2004 Utajärvellä, Merilän kartanossa. Osallistujia oli 8 henkilöä. Kouluttajina kummassakin tilaisuudessa toimivat Vaula Högmänder ja Tiina Nissinen-Nuhi.

Tahdo, taida ja vaikuta – Vuorovaikutus ja neuvottelutaito lähikoulutusjakso pidettiin Viisarin alueella 17.–18.4.2004 Viitasaarella, Lummenniemen leirikeskuksessa. Osallistujia oli 10 henkilöä. Kouluttajana toimi Merja Almonkari, Viestintävalmennus Verbana Oy:stä. Osallistujat olivat innostuneita kummastakin aiheesta eli vuorovaikutuksesta ja neuvottelutaidosta. Koulutuksesta kerättiin palaute arviointia varten.

Nousevan Rannikkoseudun alueella Tahdo, taida ja vaikuta – lähikoulutusjakso järjestettiin Kestilässä, Maalaiskartano Pihkalassa 24.–25.4.2004. Osallistujia oli 11 henkilöä. Kouluttajana toimi Merja Almonkari, Viestintävalmennus Verbana Oy:stä.

Hankkeeseen osallistuvat naiset osallistuivat verkossa mm. Chat – keskusteluissa. Chat-keskustelut aloitettiin 21.1.2004. Keskustelijoiden määrä vaihteli 1-8 henkilöön. Keskusteluja vaikeutti tietokoneiden vähyys sekä toisaalta Chatin tuntemattomuus. Ennakkoluuloja Chattia kohtaan on ollut todella paljon. Keskusteluja käytiin kahdesti viikossa tiistai- ja keskiviikko iltapäivisin ja myöhään keskiviikkoiltoisin. Kaikille halukkaille yhteistä sopivaa ajankohtaa oli vaikea löytää. Aiheena oli mm. ”Onko tavoitteen asettaminen vaikeaa?”, ”Miten saavutamme sisäisen rauhan?”, ”Miltä tuntuu, Minusta se lähtee – viikonlopun jälkeen”, ”Hankesuunnitelmien ja hankkeiden tilanne sekä aikataulutuksen haasteet”, ”Mitä on olla nainen?”, ”Minkälainen rooli kilpailuhengellä on keskustelussa?”, ”Kuunteleminen ja kuuluksi tuleminen” ja ”Ihanainen pääsiäinen – luvassa keskustelua pääsiäisen perinteistä sekä juhlapyhien ihanuudesta ja kurjuudesta”.

Ihanaisten Nousevan Rannikkoseudun ja Viisarin alueiden yhteinen opintoretki tehtiin Turkuun ja sen ympäristöön 3.-7.6.2004. Opintoretken nimi oli Yrittäjyyden monet kasvat naisnäkökulmasta. Ohjelman punaisena lankana oli nainen ja yrittäjyys eli miten pienestä ideasta tai harrastuksesta voi syntyä uusi ammatti ja toimeentulonlähde. Opintoretkellä tutustuimme mm. Nuutajärven lasikylään, Kyrössä Nikka Product – Kaarina Nikkanen Ky:n toimintaan, Turun naiskeskuksessa Appelsiiniprojektiin maahanmuuttajanaishille, Uskomaton Turun nainen 2004 eli Turun naisvaikuttajiin kautta aikojen, Ilmarisen maatilamatkailuun, Luostarinmäen käsityöläisiin, Kulttuurituotteilla lisää elinvoimaa saaristoon hankevetäjällä Hanna Nurminen, Tammiluodon Viinitilaan, Naisverkostoon Lounaisten kanssa Halikossa, Vuohilaakson maatila Piikkiössä, Herrankukkaroon Rymättylään, Olkigalleriaan Alastarolla, Herra Hakkaraisen taloon Vammalassa, Tyrvään Pyhän Olavin kirkkoon ja Verkkorannan yrittäjägalleriaan. Osallistujia oli Nousevan Rannikkoseudun toiminta-alueelta 10 henkilöä ja Viisarin toiminta-alueelta 4 henkilöä.

Tuntikirjanpidon mukaan työpäiviä kertyi 1.1.–30.6.2004 välisenä aikana Nousevalle Rannikkoseudulle 36,75 päivää ja Viisarille 36,75 päivää.

3.4. toteutus 1.7.–31.12.2004

Henkinen jaksaminen koulutusosio pidettiin 4.-5.9.2004 Rokuan kuntoutuskeskuksessa. Kouluttajana toimi Eija Jaakola. Tavoitteena oli omien voimavarojen kartoittaminen ja yhteistyötaitojen merkityksen ymmärtäminen ja niiden parantaminen. Osallistujia oli Nousevan Rannikkoseudun toiminta-alueelta 10 henkilöä ja Viisarin toiminta-alueelta 2 henkilöä. Yrittäjyys ja verkostoituminen koulutusosio pidettiin 2.-3.10. Kestilässä Maalaiskartano Pihkalassa. Kouluttajan toimi FM Mertz Bergman. Tavoitteena oli oman kehittämis- tai hankesuunnitelman päivitys ja jatkaminen sekä yhdessä ideointi.

Tiina Nissinen-Nuhin siirryttyä pois Maaseudun Sivistysliiton palveluksesta 1.10.04 hankkeen vetäjänä jatkoi Leena Kuhno Maaseudun Sivistysliiton Länsi- ja Keski-Suomen aluekeskuksesta.

Ryhmätoiminnankoulutuksen 3. osioon pidettiin molempien ryhmien yhteisenä koulutusjaksona 30.-31.10.2004. Aiheena oli vuorovaikutus, motivointi, innostaminen ja arviointi. Paikkana oli Karjalahden kartano Haapajärvellä. Koulutuksen tavoitteena oli, että osallistujat tietävät, mikä vaikutus verbaalisella ja nonverbaalisella viestinnällä on vuorovaikutukseen, osaavat arvioida ryhmän saavutettuja tuloksia tavoitteisiin nähden ja osaavat antaa kehittävän palautteen. Koulutuksen keskeiset sisällöt olivat vuorovaikutus, innostaminen ja arviointi. Koulutukseen osallistui Nousevan Rannikkoseudun alueelta neljä ja Viisarin alueelta kaksi hankkeeseen osallistujaa. Kouluttajana oli Leena Kuhno Maaseudun Sivistysliiton Länsi- ja Keski-Suomen aluekeskuksesta.

Hankkeen jakso ”Aktiivinen kansalainen” oli 20.-21.11.2004 Lummeniemien leiri- ja kurssikeskuksessa Viitasaarella. Tämän tapahtuma oli molemmille toimintaryhmille yhteinen ja siihen osallistui Nousevan Rannikkoseudun alueelta kolme ja Viisarin alueelta neljä hankkeen osallistujaa. Jakson tavoitteena oli, että osallistujat tietävät, mitä aktiivinen kansalaisuus tarkoittaa, tietävät vaikuttamisen kanavia ja osaavat käyttää edellisillä jaksolla opittuja tietoja ja taitoja aktiivisena kansalaisena toimiessaan. Kouluttajina jaksolla olivat Leena Kuhno ja Vaula Högmänder Maaseudun Sivistysliitosta. Ulkopuolisina kouluttajina olivat lauantaina kansanedustaja Aila Paloniemi ja sunnuntaina ohjelmajohtaja Seppo Niemelä. Aila Paloniemi kertoi, mitä on olla nainen ja aktiivinen

kansalainen, oman elämänsä vaikuttaja ja sitä kautta yhteisiin asioihin vaikuttaja. Seppo Niemelä luennoi aiheesta ”Aktiivinen kansalaisuus”. Hankkeen johtaja Paula Yliselä oli mukana sunnuntaina. Ryhmässä käytiin keskustelu Ihanaiset –hankkeen pienentyneestä osallistujamäärästä ja sen vaikutuksesta hankkeen jatkamiseen. Ryhmän yksimielinen päätös oli, että meneillään oleva viikonloppu on hankkeen viimeinen virallinen koulutustilaisuus. Molempien ryhmien yhteinen päätösjuhla päätettiin pitää 4.-5.2.2005 Pyhäjärven Verkkorannassa. Maaseudun Sivistysliitto organisoi ja rahoittaa tilaisuuden.

Hankevetäjien työaika jakautui viimeisellä puolivuosisyksellä seuraavasti: Tiina Nissinen-Nuhi 126 tuntia, josta Nousevan Rannikkoseudun alueella 88,2 tuntia ja Viisarin alueella 37,8 tuntia. Leena Kuhnnon työaika hankevetäjänä oli yhteensä 110 tuntia, josta Nousevan Rannikkoseudun alueella 72 tuntia ja Viisarin alueella 38 tuntia.

4. YHTEISTYÖTAHOT

Hankkeen keskeiset yhteistyökumppanit ovat olleet:

Oulun läänissä:

- Maa- ja kotitalousnaisten Oulun piirikeskus
- Maataloustuottajain Pohjois-Pohjanmaan Liitto

Pohjoisessa Keski-Suomessa:

- Maa- ja kotitalousnaisten Keski-Suomen piirikeskus
- Maataloustuottajain Keski-Suomen Liitto

Näiden lisäksi on yhteistyötä tehty seuraavien järjestöjen kanssa:

- Vesaisten Keski-Suomen piiri
- Vesaisten Pohjois-Pohjanmaan piiri
- Keskustanaisten Keski-Suomen piiri
- Keskustanaisten Pohjois-Pohjanmaan piiri
- Keski-Suomen Martat
- Pohjois-Pohjanmaan Martat

5. TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

5.1. Määrälliset tavoitteet

Hankkeen osallistujatavoitteena on ollut 15–25 naista / toimintaryhmä. Koulutuspäivien tavoite on koko hankkeen ajalta 240–400 päivää/toiminta-alue.

30.6.2003 mennessä osallistujia oli ilmoittautunut Oulun läänissä Nousevan Rannikkoseudun alueella 11 naista ja pohjoisen Keski-Suomen Viisarin alueella 9 naista.

31.12.2003 oli osallistujia Nousevan Rannikkoseudun alueella 17 henkilöä ja Viisarin alueella 10 henkilöä. Koulutuspäivien toteutunut määrä oli Viisarilla 69 päivää ja Nouseva Rannikkoseudulla 95 päivää.

30.6.2004 oli osallistujia Nousevan Rannikkoseudun alueella 16 henkilöä ja Viisarin alueella 8 henkilöä. Koulutuspäivien toteutunut määrä oli Nousevan Rannikkoseudulla 351 päivää ja Viisarilla 195 päivää.

31.12.2004 oli osallistujia oli Nousevan Rannikkoseudun alueella 7 ja Viisarin alueella 4. Koulutuspäivien toteutunut määrä oli Nousevan Rannikkoseudulla 52 päivää ja Viisarilla 27 päivää.

Yhteensä koulutuspäiväkertymät koko hankkeen ajalta olivat Nousevan Rannikkoseudun alueella 403 ja Viisarin alueella 219. Tavoite oli 240-400 koulutuspäivää aluetta kohti.

Nousevan Rannikkoseudun alueella koulutukseen ilmoittautui kaikkiaan 20 naista, joista mukana hankkeessa syksyllä 2004 oli 8. Viisarin alueella koulutukseen ilmoittautui yhteensä 11 osallistujaa, joista mukana syksyllä 2004 oli 5. Tavoitteena oli, että molemmilla alueilla olisi 15-25 osallistujaa koko hankkeen ajan.

5.2. Laadulliset tavoitteet

Osallistajat arvioivat hankkeen jokaisen koulutustapahtuman arviointilomakkeella (Liite 1). Ensimmäisen jakson koulutusosio Tunnista itsesi, tiedosta mahdollisuutesi – Itsetuntemus ja henkinen kasvu sai osallistujilta hyvät arviot 8,90 (asteikolla 1-10). Hyvää kurssilla oli asiantunteva ja innostunut luennoitsija, aihe, innostunut ja kannusta ilmapiiri, yhteenkuuluvuus ja avoimuus. Parannettavaa oli koulutusajan lyhyys eli olisi voinut osallistujien mielestä ja koetun perusteella olla koko viikonloppu.

Toisen koulutusosio Löydä juuresi, hyödynnä historiasi – Kulttuuri ja identiteetti sai osallistujilta hyvät arviot 8,84 (asteikolla 1-10). Hyvää kurssilla oli ammattitaitoinen ja tilanteeseen tarttuva luennoitsija, avoimuus, aihe, aitous ja hyvä yhteishenki. Parannettavaakin oli: aikaa pitäisi olla enemmän käsitellä aihetta.

Kolmas koulutusosio Minusta se lähtee 1-osio – Oman tavoitteen asettaminen ja toiminnan suunnittelu sai osallistujilta hyvät arviot 8,28 (asteikolla 1-10). Hyvää kurssilla oli opetus, vuorovaikutus, konkreettinen työskentely oman idean eteen, uuden oppiminen, aihe ja yhteishenki. Parannettavaa oli koulutustila.

Ryhmätoiminnankoulutus 1-osio sai osallistujilta hyvät arviot 8,46 (asteikoilla 1-10). Hyvää kurssilla oli iloiset vetäjät, asiasisältö, vuorovaikutus, aihe ja pohdiskelu. Parannettavaa oli ajankohta.

Ryhmätoiminnankoulutus 1-osio sai Nousevan Rannikkoseudun alueen osallistujilta erinomaiset arviot 9,00 (asteikolla 1-10). Hyvää kurssilla oli pieni ryhmä, välitön ja keskusteleva ilmapiiri, esimerkit elävästä elämästä ja juttelu ryhmänä. Parannettavaa oli hiukan pitempi aika.

Ryhmätoiminnankoulutus 2-osio sai Viisarin alueen osallistujilta erinomaiset arviot 9,00 (asteikolla 1-10). Hyvää kurssilla oli leppoisa meininki, sopivasti taukoja, kurssiohjelma ja yhteishenki. Parannettavaa kurssilla oli iltaohjelma. Nousevan Rannikkoseudun alueella vastaava koulutus sai osallistujilta erinomaiset arviot 9,75 (asteikolla 1-10). Kurssilla hyvää oli hyvä ilmapiiri, yhteishenki, keskustelut, ryhmätyöt, joustava työnjako Vaulan ja Tiinan välillä, oman minän tutkiminen suhteessa kurssin aiheeseen harjoitusten kanssa/

vuorovaikutuksessa. Parannettavaa oli se, että kurssi alkaisi jo perjantain-iltana ja kestäisi koko viikonlopun.

Neljäs koulutusosio Minusta se lähtee 2-osio – Oman tavoitteen asettaminen ja toiminnan suunnittelu sai osallistujilta hyvä arviot 8,85 (asteikolla 1-10). Hyvää kurssilla oli ryhmätyöt, keskustelut, kurssin ilmapiiri, parityöskentely, kylät -harjoitus, kouluttaja Mertzi, vetäjä Tiina, erilaiset toimintamuodot, vuorovaikutuksellisuus / ajatusten vaihtaminen, uusien asioiden ja ihmisten kohtaaminen. Parannettavaa oli se, että keskinäistä puhetta naisten kesken olisi voinut olla hieman enemmän.

Viides koulutusosio Tahdo, taida ja vaikuta – Vuorovaikutus ja neuvottelutaito sai Viisarin alueen koulutuksessa osallistujilta erinomaiset arviot 9,66 (asteikolla 1-10). Hyvää kurssilla oli vetäjä ja Ihanaiset -ryhmä, esille tulleet asiat, kouluttaja, ilmapiiri, harjoitukset, koulutuksen sisältö. Parannettavaa oli enemmän esiintymisharjoituksia.

Nousevan Rannikkoseudun alueen vastaava koulutus sai osallistujilta myös erinomaiset arviot 9,64 (asteikolla 1-10). Hyvää kurssilla asiantunteva opetus, kurssin sisältö, kaikki harjoitukset, avoimuus, asia kosketti, oli helposti omaksuttavissa ja sovellettavissa olevaa tietoa sekä hyvä ilmapiiri. Parannettavaa oli: aika olisi voinut olla pitempi.

Opintoretki sai osallistujilta erinomaiset arviot 9,50 (asteikolla 1-10). Hyvää oli vaihtelevuus, yrittäjiin tutustuminen, appelsiiniprojekti, ohjelman vapaus ja muutokset, kaikenpuolinen mielenkiintoinen opintoretki, monipuolisuus, elämykset, ”sosiaalinen anti”, punainen lanka ”nainen” säilyi mutta monesta näkökulmasta sai näkymiä / tietoa, Naantalin Hanna, mielenkiintoinen ohjelma, hyviä tutustumiskohteita, Sielu sai ravintoa, elämyksiä tuli, Hakkaraisen talo ja olkitalo, kirkkoihin tutustumiset extraa, ajankohtaiset tosi hyvä, Kaikki – en tiennyt tällaisesta ennen olevankaan, ohjelmaa sopivasti, aikataulut, kiinnostavat käyntikohteet, vetäjälle täydet 10 pistettä. Parannettavaa oli: puhuttaisiin asiat ja epäkohdat läpi, palautekeskustelu iltaisin ”nollaaminen”, seuraavana päivänä mieli avoinna uusiin koitoksiin, hieman tiukka aikataulu välillä, yöunet jäivät vähän lyhyeksi, auto tilavampi, ei parannettavaa, tosi mahtavaa, erityiskiitokset Tiinalle, hän oli hyvä, kun tunsu tienoot ja hyvä kuski.

Syksyn 2004 koulutustapahtumien arviointitulokset kurssipalautelomakkeilla toi edelleen erinomaiset arviot koulutustilaisuuksien onnistumisesta.

Ryhmätoiminta verkossa ei ole innostanut osallistujia. Erityisesti Viisarin alueen osallistujat eivät ole siihen osallistuneet.

Keväällä 2004 toteutettiin puhelinhaastattelu satunnaisotannalla sekä koulutuksessa mukana olleille että koulutuksen kesken jättäneille. Palautteen yhteenvedon voidaan todeta hankkeen vahvuuksina, heikkouksina, mahdollisuuksina ja uhkina seuraavaa:

Vahvuudet

Loistava idea
Hyvät luennoitsijat
Iloinen ja rohkea liikkeellelähtö
Ihmisten kohtaaminen, keskustelut
Vetäjä laittanut itsensä likoon
Kokonaisvaltainen ohjelma
sai osallistua suunnitteluun ja osallistujien kokemuksia hyödynnettiin
Erilaiset luennot tukeneet omaa kasvua
Jokaisella luennoitsijalla oma virkistävä näkökulma
Eri mielipiteiden kuuntelu
Oivalluksia ja ajatuksia herättävä 1. jakso
Kokemus poikkeaa tavallisesta elämästä
Erilaisten naisten kohtaaminen
Pääsee kotoa ihmisten pariin
Koskettava ryhmätoiminnan kurssi
Merzi Bergmanin työskentelytapa, hyvä ote, voimavara muuhunkin elämään
Ohjaaja on osa ryhmää
Osallistujien yhteys

Heikkoudet

Alun haparointi: tavoitteet? perusteet? menetelmät?
Tavoitteiden epäselvyys
Ryhmien yhdistäminen (matkat; ryhmädynamiikka)
Kurssipalautteen antaminen – tilanne ei mahdollista rehellistä palautetta
Kurssipalaute: kriittisen keskustelun puute
Kurssipalaute: rehellisen keskustelun puute
Aikatauluhapuilit
Projektin idea epäselvä
Projektin tavoitteista kertominen
Ryhmätoiminta-osion olemassaolo – ei ollut selvillä aloitettaessa
Ryhmätoiminta-osion tavoite? tarkoitus? työskentelyn periaatteet?
Epäselvyys tapaamisten määrästä, tarvittavasta ajasta
Ensimmäisessä kokoontumisessa ei selvinnyt, että tulee lisäkokoontumisia
Yhtenäisyyden puute – hyvin erilaiset luennot ja tavat toimia
Sielun syövereihin meneminen ison joukon edessä
Ihmisten ongelmien kuuntelu, henkilökohtaisuus, vieraat ihmiset

Mahdollisuudet

Palautteet toimitetaan suoraan arvioijalle
Koulutuksen idea kannattaa hyödyntää
Kannattaa jatkaa jollain tavoin hyvää ideaa
Tarvetta maaseudun naisten koulutukseen on
Osallistujien verkottuminen ohjelman ulkopuolella, jälkeen

Uhat

Voidaanko vastata avun tarpeeseen (henk.koht.) Ammatillisen pätevyyden riittävyys suhteessa osallistujien tilanteeseen Ohjaajan samastuminen ryhmään – ammatillisuuden katoaminen Salasanojen viipyminen – odottajalta katoaa innostus Tavoitteen/idean epäselvyys, vetäjien tarkoitus? mihin suuntaan? millä perusteella? Ryhmäkokoontumiset epäselviä: sisältö? tavoite? tarkoitus? Erilaisia muotoja ja asioita paljon – keskittymisen puute Kesken ryhmään tulleiden pääsy mukaan Pieneksi jäänyt ryhmä, suppea porukka Ohjaajan tavoite- ja menetelmätietous
--

6. TIEDOTTAMINEN

Hankkeesta tehtiin ensin tiedote, joka on ollut jakelussa Oulun ja Keski-Suomen Maa- ja kotitalousnaisilla ja Maataloustuottajilla heidän jäsenkentälleen. Lisäksi tiedote on mennyt Oulun ja Keski-Suomen Vesaisille, Keskustanaisille ja Martoille. Hankevetäjä on käynyt esittelemässä hanketta Maa- ja kotitalousnaisten, Vesaisten ja Keskustanaisten tilaisuuksissa.

Hankkeesta on julkaistu juttuja mm. Viisarin alueella Karstulassa, Pylkönmäellä, Kyyjärvellä ja Kannonkoskella ilmestyvässä Viiden kunnan Sanomissa 8.5.2003 ja Nousevan Rannikkoseudun alueella sekä valtakunnallisesti ilmestyvässä Suomenmaassa 20.5.2003.

Hankkeesta on tiedotettu Oulun läänissä Nousevan Rannikkoseudun toiminta-alueella kuntatiedotteiden kautta kaikissa muissa kunnissa lukuun ottamatta Raahea, Tyrnävää ja Liminkaa. Kyseiset kunnat on hoidettu maksullisilla ilmoituksilla Raahen alue Raahen seutu-lehdessä, Tyrnävä ja Limingan alue Rantalakeus-lehdessä.

Pohjoisen Keski-Suomen alueella markkinointia on hoidettu kuntatiedotteella Kannonkoskella, Pylkönmäellä, Kinnulassa ja Kivijärvellä. Lehti-ilmoitukset on laitettu Viiden kunnan Sanomiin, Kotiseudun Sanomiin, Viitasaaren Sanomiin, Sampo-lehteen ja Sisä-Suomen lehteen.

Esite tuli painosta 16.6.2003. Esitettä jaetaan mm. Farmari-messuilla, kirjastoihin ja yhteistyötahoille. Esitteen kansikuvasta tehtiin myös A4 – kokoinen juliste mainonnan avuksi. Julistetta käytetään mm. Farmari-messuilla, erilaisissa tapahtumissa ja koulutustilaisuuksissa seinämainoksena.

Hankkeesta on laitettu suorakirjeitä syksyn 2003 aikana Maa- ja kotitalousnaisille, Keskustanaisille ja Vesaisille sekä Nousevan Rannikkoseudun että Viisarin toiminta-alueille. Tämän lisäksi kirjastoihin on laitettu esitettä saatekirjeellä.

Tuottavampana tiedottamisen muotona on ollut osallistujien oma markkinointi tutuille. Tämä on tuottanut ainakin tulosta Nousevan Rannikkoseudun alueella.

Hankkeesta laitettiin syyskuussa lehti-ilmoitukset Viisarin alueella 4 lehteen ja Nousevan Rannikkoseudun alueella 3 lehteen.

Lehtijuttuja on ollut mm. Suomenmaassa 15.9.2003 ja 25.9.2003 (Nousevan Rannikkoseudun alue), Keski-suomalaisessa 29.9.2003 (Viisarin alue), Rantalakeudessa (Nousevan Rannikkoseudun alue) 5.11.2003 ja Viitasaaren Seudussa 20.11.2003 (Viisarin alue).

Hankkeesta laitettiin 15.12.2003 uusi kierros ilmoituksia saadaksemme Viisarin alueelle lisää osallistujia. Ilmoitukset laitettiin seuraaviin lehtiin: Viiden kunnan sanomat, Kotiseudun Sanomat, Sisä-Suomen Sanomat ja Sampo-lehti. Yhteydenottoja tuli 10 henkilöltä.

Hankkeen sivuille on polku Maaseudun Naisteemaryhmän sivuilta www.maaseutupolitiikka.fi/naiset.

Maaliskuussa laitettiin seuraavasta osiosta Tahdo, taida ja vaikuta – vuorovaikutus ja neuvottelutaito paikallislehtiin ilmoitukset Viisarin alueella Kotiseudun Sanomat, Viitasaaren Sanomat, Sampo-lehti, Viiden kunnan sanomat ja Sisä-Suomen Sanomat sekä Maa- ja kotitalousnaisten Keski-Suomen piirikeskuksen tiedotelehteen. Nousevan Rannikkoseudun alueella ilmoituksia laitettiin Siikajokilaaksoon, Raahen Sanomiin ja Lakeuden Joutsen -lehteen.

Tiedottaminen hankkeesta osallistujille on tapahtunut kirjeitse, sähköpostilla, www.msl.fi/ihanaiset -sivuilla sekä tekstiviesteillä.

7. TALOUSKERTOMUS

Nouseva Rannikkoseutu

Hankkeesta toteutettiin pääosa suunnitellusta ja tavoitteena olevat koulutuspäivät ylittyivät hankesuunnitelman minimistä.

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat alle budjetoidun, yhteensä 72.169,14 € Kaikki muut kulut alittuivat budjetoidusta paitsi palkkojen osuus. Osallistujamäärien vähäisyys aiheutti sen, että osallistujamääriin liittyvät muuttuvat kulut kuten matka- ja päivärahakulut, materiaalimenot ja toimistokulut alittuivat. Osallistujamäärien vähäisyys ei kuitenkaan vaikuttanut hankkeen osallistujamäärästä riippumattomiin palkkakuluihin, jotka ylittyivät n. 2.000 eurolla (6,4%). Osallistujamäärien suuren eron vuoksi hankkeen organisoinnin ja suunnittelun osuus jyvitetiin Viisari ry:n ja Nouseva Rannikkoseutu ry:n osallistujien suhteessa. Suurempi osuus tuli Nousevalle Rannikkoseudulle.

Ostopalvelut ja palkkiot alittuivat budjetoidusta, koska osallistujamäärän vähäisyyden takia osa koulutuksista päätettiin ennakkosuunnitelmasta poiketen pitää yhteisinä molemmille alueille.

Hankkeen omarahoitusosuus toteutui suunnitelman mukaan (10% kokonaiskustannuksista). Omarahoitus koostui osallistujamaksuista (3.263,30 €) ja MSL:n maksamasta omarahoitusosuudesta (3.943,97 €).

Viisari

Hankkeesta toteutettiin pääosa suunnitellusta ja tavoitteena olevat koulutuspäivät alittuivat jonkin verran hankesuunnitelman minimistä.

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat selvästi alle budjetoidun, yhteensä 51.894,36 € Kaikki kulut alittuivat budjetoidusta. Osallistujamäärien vähäisyys aiheutti sen, että erityisesti osallistujamääriin liittyvät muuttuvat kulut kuten matka- ja päivärahakulut, materiaalimenot ja toimistokulut alittuivat. Osallistujamäärien suuren eron vuoksi hankkeen organisoinnin ja suunnittelun osuus jyvitetiin Viisari ry:n ja Nouseva Rannikkoseutu ry:n osallistujien suhteessa. Suurempi osuus tuli Nousevalle Rannikkoseudulle ja Viisarin osuus palkkakuluista alittui.

Ostopalvelut ja palkkiot alittuivat budjetoidusta, koska osallistujamäärän vähäisyyden takia osa koulutuksista päätettiin ennakkosuunnitelmasta poiketen pitää yhteisinä molemmille alueille.

Hankkeen omarahoitusosuus toteutui suunnitelman mukaan (10% kokonaiskustannuksista). Omarahoitus koostui osallistujamaksuista (1.660 € ja MSL:n maksamasta omarahoitusosuudesta (3.529,44 €).

8. TOTEUTUMISEN ARVIOINTIA

Osallistujien rekrytointi jatkui 31.8.2003 saakka ja sitä päätettiin jatkaa koko syksy, koska ryhmien minimiä ei oltu saatu kokoon Viisarin alueella 30.6.2003 mennessä. Minimiosallistujamäärä uskottiin saatavan kokoon uuden rekrytointikierroksen myötä. Osallistujamäärät olivat molemmilla alueilla syksyllä 2004 keskeyttämisten jälkeen alle tavoitteiden. Koulutuspäivät toteutuivat Nousevan rannikkoseudun ryhmässä (403 pv tavoitteen ollessa 240-400 pv). Viisarin alueella koulutuspäiväkertymä jäi jonkin verran tavoitteesta (219 pv tavoitteen ollessa 240-400 pv).

Koulutuksen sisällöt toteutuivat suunnitellusti loppuvuotta 2004 ja kevättä 2005 lukuun ottamatta. Syksyllä 2004 ei tehty opintoretkeä eikä pidetty viimeistä ryhmätoiminnan koulutusta. Kevään suunniteltua lopputapahtumaa/-koulutusta ei järjestetty hankkeen kustantamana. Maaseudun Sivistysliitto järjesti ja maksoi koulutuksen loppuarvioinnin ja yhteisen päätösjuhlan 5.-6.2.2005 Pyhäjärven Verkkorannassa.

Sisällöllisesti koulutus oli osallistujien odotuksien ja tavoitteiden mukaista. Palautteet koulutuksen sisällöistä olivat hyviä koko koulutuksen ajan. Mukana loppuun saakka olleet ryhmäytyivät keskenään erinomaisesti ja olisivat toivoneet hankkeelle jatkoa. Mahdollisen jatkohankkeen sisältöä he eivät kuitenkaan osanneet yksilöidä.

Osallistujamäärien pienenemisen takia yhteisiä koulutusjaksoja pidettiin suunniteltua enemmän yksikkökustannusten pienentämiseksi. Osallistujamäärän pieneneminen alle tavoitteiden ja sen johdosta koulutuskustannusten nousu per opiskelija oli syynä hankkeen keskeyttämiseen.

Hankeen onnistuminen olisi edellyttänyt alun perin suurempaa osallistujamäärää. Oletettavaa on, että kahden vuoden aikana osallistujamäärä vaihtelee henkilökohtaisista

syistä. Hankkeen markkinoinnissa olisi ollut parantamisen varaa, erityisesti parempi yhteistyö hankkeen yhteistyökumppaneiden kanssa.

Koulutuksen varsin henkilökohtainen lähestymistapa sekä tavoitteiden epäselvyys on saattanut myös vaikuttaa sekä alkuperäiseen osallistujamäärään että keskeyttämiin.

9. HANKKEEN JATKOTOIMET

Yhdessä osallistujien kanssa ja rahoittajia kuulleen Maaseudun Sivistysliitto päätti, että hankkeen viimeiseksi koulutukseksi jää Aktiivinen kansalainen koulutus -osion 20.-21.11.2004. ratkaisuun päädyttiin, koska osallistujien määrä oli syksyn koulutuksissa niin vähäinen, että koulutuksen hinta per osallistuja ja koulutustapahtuma oli liian korkea.

Hanke päätettiin lopettaa 31.12.2004 ja tehdä lopetusilmoitus hankkeen rahoittajille.

Osallistujien kanssa päätettiin pitää helmikuussa 2005 yhteinen hankkeen päätösjuhla Pyhäjärven Verkkorannassa. Osallistujat toivoivat, että jos MSL järjestää heidän alueella Naisille tarkoitettuja hankkeita, heille ilmoitetaan siitä.